

1STE TIJDVAK

MAVO

PAPIAMENTS

2016

- BUKI DI TEXTO
- BUKI DI PREGUNTA
- BUKI DI CONTESTA
- BUKI DI INSTRUCCION Y CORECCION

ARUBA

Examen
Mavo
2016

Prome periodo
Fecha: diaranson 25 di mei
Ora: 7:30 pa 10:00

PAPIAMENTO

Buki di texto

E examen di Papiamento 2016 pa MAVO ta consisti di:

- buki di texto
- buki di pregunta
- buki di contesta

E examen aki tin **60** pregunta y por haya **80** punto maximo.

E buki di texto aki tin 13 pagina.

INSTRUCCION

- Ta prohibi pa uza whiteout of tape di coreccion.
- Marca un strepi door di e contesta incorrecto of pon'e entre parenthesis.
- Por haci uzo di diccionario ora di traha e examen.

- **Pregunta di scogencia multipel**
Marca un circulo rond di e letter cu ta pertenece na e contesta corecto.

- **Pregunta habri**
No duna mas contesta cu e cantidad pidi. Si ta pidi por ehempel dos, duna solamente dos y no mas. Por haya punto pa solamente e prome dos contestanan.

Kico ta un vegetariano?

Mas y mas bo ta tende cu hende ta bira vegetariano y ora bo scucha esey, e prome cos cu bo ta pensa ta: "Ay mi mama, esey no ta come carni, ta lechuga so e ta come." Hopi biaha ta asocia cu e persona ey ta na un dieet estricto pa baha peso. E ponencianan aki ta leu di ta e berdad of e realidad tras di e decision pa bira vegetariano. Tin diferente sorto di vegetariano y tin diferente motibo pakico un persona ta vegetariano. Tin vegetariano cu no ta come carni, pasobra nan ta haya pica pa e bestianan. Tin cu no ta come carni, pero pisca si y tin cu ta scoge pa no come nada di bestia incluyendo webo, lechi y producto traha cu lechi. Otro ta scoge pa ta vegetariano pa motibo di nan salud of simplemente pasobra nan kier biba un bida mas saludabel. Cada vegetariano tin su mesun forma di pensa y ta scoge su forma di come a base di su escogencia y/of preferencia pa su salud. Siguientemente ta trata e diferente sorto di vegetarianonan cu tin:

Lacto-ovo vegetariano

Esaki ta e vegetarianonan cu no ta come carni, pisca of galiña/calacuna etcetera, etcetera, pero si nan ta come webo, keshi y lechi. E ta e sorto di vegetariano cu ta mas conoci cerca nos. Ora bo kita e palabra ovo, e ora e vegetariano aki no ta come webo, pero si ta come producto di lechi y keshi. Si bo laga e palabra lacto afo, e ora e vegetariano aki ta come webo, pero no ta come nada di producto di lechi of keshi.

Pescatariano y Pollotariano

Un pescatariano no ta come carni, galiña/calacuna of producto di lechi, pero si ta come pisca. Un pollotariano no ta come carni, pisca y producto di lechi, pero si ta come galiña. E motibonan pakico un vegetariano ta sigui come galiña y/of pisca por ta pa motibo di salud. Pisca manera salmou, haring, sardin of macrel ta pisca vet, esey ta nifica cu nan ta contene omega 3. Ta bisa cu omega 3 ta bon pa preveni problema cardiovascular.

Frutariano y fanatico di cuminda curu

E palabra frutariano ta papia pa su mes, esaki ta e personanan cu ta come solamente fruta y noot. Fanatico di cuminda curu, na Ingles yama "Raw-food fanatics", ta come solamente cuminda curu den forma di berdura, fruta, noot y bonchi. No ta cushina nada pa no perde e balor nutritivo.

Veganismo

Nan no ta come carni, galiña, pisca, webo, keshi y/of producto di lechi. Un persona veganismo ta bay asina leu di no cumpra, uza of come ningun producto cu ta procedente di bestia. Por ehempel mayonaise, cu ta traha di webo, tampoco nan no ta come.

Beneficio di ta un vegetariano

Ora bo ta un vegetariano bo por disfruta di varios beneficio. Door cu e vegetariano no ta come carni of galiña, e mester busca su proteina y vitamina B12 den otro sorto di alimentacion. Hopi biaha e alternativanan aki ta mas saludabel cu e carni of galiña. Den carni y galiña hopi biaha bo ta haya un concentracion di hormona cu por haci daño na bo curpa.

E prome beneficio cu bo tin ta, cu e forma di come aki ta mas miho pa bo curason. Un vegetariano ta come mas noot cu ta contene omega 3 y omega 6. Esakinan ta yuda nos mantene nos curason saludabel, door di mantene e colesterol malo abou y ta preveni cu nos adernan ta verstop.

E di dos beneficio ta cu e estilo di come aki ta haci cu bo cuero ta mostra mas limpi y bunita. Door cu bo ta come mas fruta y berdura bo cuero ta haya mas vitamina A y E cu ta bon pa bo cuero. Tambe fruta y berdura ta contene hopi fibra cu ta bon pa bo sistema digestivo.

Y por ultimo, e persona ta haya den su cuminda vegetariano hopi antioxidante. Antioxidante manera vitamina C y E ta preveni cancer.

Parti menos bon di ta un vegetariano

E parti menos bon por ta cu, specialmente pa e ser femenino durante su ciclo mensual, e persona por haya deficiencia di hero. Pero por preveni esaki door di come mas producto di soya, producto cu ta contene mas vitamina C, mas bonchi y webo of tuma multivitamina cu ta contene hero. Deficiencia di vitamina B12 por causa cu e persona ta haya anemia, ta sinti su mes cansa of no tin gana di come. P'esey mester come cuminda cu ta contene mas vitamina B12, manera producto di lechi, webo of por uza un suplemento cu ta contene vitamina B12.

Dokter di cas

Si bo persona ta contemplando pa tuma un estilo di bida vegetariano, semper ta bon pa papia cu bo dokter di cas, pasobra ta hopi importante pa bo haya suficiente vitamina y mineral y cu e cuminda cu bo ta come tin e balor nutritivo cu bo mester pa bo curpa keda sano.

Fuente: Pulso, Edicion 25

TEXTO 2

Lilly Singh

Lilly Saini Singh, naci dia 26 di september 1988, miho conoci pa su nomber di usuario riba YouTube Superwoman, ta un personalidad Canades riba YouTube, vlogdo, comediante, rapdo, actriz y orado cu ta traha riba motivacion di hende.

A wak su videonan mas di 1 biyon di biaha desde e comienso di su canal na october di 2010 y awo e tin mas di 7.5 milyon di abonado. Na 2015 el a posiciona na di 8 luga riba e lista Forbes di *Strea di YouTube Mas Paga na Mundo*. Na 2015 e tabatin un ganashi di \$2.9 milyon prome cu impuesto.

Lilly a nace na Scarborough, Ontario, Canada. Su mayornan, Malwinder y Sukhwinder Singh, ta originalmente di Punjab na India. E tin un ruman muhe mayo cu yama Tina. Singh a desaroya un conexion fuerte cu su herencia Punjabi durante su bishitanan na India. Na 2006 el a gradua cu un grado di bachelor den psicologia na Universidad York. Singh ta describi su mes como un tomboy durante su infancia. Singh tabata lucha cu depresion y a cuminsa traha video pa YouTube como un manera pa lidia cu su sentimentonan.

Na 2010 Singh a cuminsa cu su canal riba YouTube bou di e seudonimo "[|Superwoman|]", inspira pa un renchi den forma di un S for di su infancia. Cultura di India ta frecuentemente presenta den su videonan, cual ta contene tambe tomonan satirico di bida diario y di actividad cu hende ta keha di dje. Algun di su videonan popular ta "Con e chicknan ta prepara", "Tipo di hoben na scol", "Chicknan na regla", "Mi mayornan reaccionando riba ..." y "Tipo di hende den drive-thru".

Singh ta crea vlog tambe riba un canal separa yama "SuperwomanVlogs", cual ta muestra su actividadnan diario. Tambe e ta documenta diferente persona cu el a conoce, manera Dwayne Johnson, Ariana Grande, Ed Sheeran, Selena Gomez, Shay Mitchell, Debby Ryan y mas.

Ademas e ta opera e pagina web "Unicorn Island", cual ta bende paña basa riba su personalidad riba YouTube. Singh a colabora cu diferente artista tambe, manera Humble The Poet y Sick Kick. E tin cantica tambe cu a keda presenta den e drama di Bollywood "Gulaab Gang" y tabatin un rol chikito den e produccion Indo-Canades "Dr. Cabbie".

Na 2014, e canal di YouTube di Singh, [|Superwoman|], a keda na #39 riba lista di New Media Rockstars Top 100 di e canalnan di YouTube. Den maart di 2015 Singh a

cuminsa cu su tour mundial yama "A trip to Unicorn Island" y a bishita India, Australia, Hong Kong, Singapore, UK, Dubai, Canada y Merca. E tour ta un adaptacion di e contenido di su canal, den cua el a canta, baila, hunga comedia y presenta e personahenan tan conoci di su mayornan.

Na september 2015, Revista People a inclui Singh den nan lista anual di esnan pa tene na bista. Lilly Singh a haya diferente nominacion durante 2014 y 2015. Pero na 2015 el a logra sali ganado di entre otro MTV Fandom Awards como e "Superstrea Social di Aña". Recientemente Lilly a muda for di Toronto pa Los Angeles, California y riba dia 22 di januari, 2016, el a aparece den "The Tonight Show" protagonisa pa Jimmy Fallon.

Fuente: https://en.wikipedia.org/wiki/Lilly_Singh

TEXTO 3

WiFi ta mata nos poco poco

WiFi ta un conexion sin waya cu bo por uza pa conecta bo aparatonan sin tin mester di uza kabel. Tur caminda bo por haya WiFi awendia. Telefon mobil ta beneficia mas tanto di esaki. E companianan cu a traha nan, a mara cierto instruccion na e servicionan aki pa evita cu nan ta haci daño na nos salud.

WiFi: un asesino silencioso cu ta mata nos

Aparatonan manera computer, telefon y tablet ta uza router pa conecta. E router ta emiti señalnan WLAN, ondanan electromagnetico cu ta causa daño grandi. Nos ta ignora e echo aki pasobra nos no tin mucho conocimiento di nan. Cu tempo, e señalnan aki lo haci daño na nos curpa. Un estudio haci pa e agencia Britanico di salud a comproba cu router ta stroba e crecemento di hende y mata.

Consecuencia di ta exponi na WiFi

- cansancio cronico
- dolor den horea
- falta di concentracion
- dolor di cabes fuerte y frecuente
- problema di drumimento

Ta un echo cu nos no por biba awendia sin tecnologia. Pero nos tin cu sifia con pa proteha nos mes di e efectonan cu ta haci nos daño. Aki ta sigui algun recomendacion con pa uza bo router na un forma mas responsabel of a lo menos pa baha e posibel daño.

Proteccion contra e ondanan electromagnetico

- Desconecta e programanan di WiFi prome cu drumi
- Paga e WiFi ora cu e no ta den uzo
- Reemplasa telefon sin kabel pa telefon cu kabel
- Evita router den cushina y camber

Fuente: <http://tdhealthyfood.com>

TEXTO 4

Dushi bida

Ariba un diaranson
Sinta na trein stacion
M'a topa un homber su so ta haci oracion
M'a saca man yud'e, m'a pidi Dios pa e drama bendicion

No ta cos normal pa mi
aunke m'a hacie di curason
Mi sa cu Dios a wak mi
No ta importa cuanto malo m'a haci
Desde awe mi kier cambia mi mes

Wak rond di bo mes
Wak tur loke bo tin
Tin cu no tin
Pero ainda nos ta keha
Ainda nos ta fiesta ora cos ta preta

Ay ay ay nos tin dushi bida
Nos tin e cosnan di mas bunita
Nos mester habri wowo pa nan
Biba bon awe, paso bo n' sa mañan

Ay ay ay nos tin dushi bida
Nos tin e cosnan di mas bunita
Nos mester habri wowo pa nan
Paso net e bonnan ta bay trempa

Otro mainta positivo
Ay aki Omo Silvio, ki bo sa di e cos ey
Pa mi sinti calor di mi isla
den friu di Hulanda eyfo

Wak rond di bo mes
Wak tur loke bo tin
Tin cu no tin
Pero ainda nos ta keha
Ainda nos ta fiesta ora cos ta preta

Ay ay ay nos tin dushi bida
Nos tin e cosnan di mas bunita
Nos mester habri wowo pa nan
Ay biba bon awe paso bo n' sa mañan

Ay ay ay nos tin dushi bida
Nos tin e cosnan di mas bunita
Nos mester habri wowo pa nan
Paso net e bonnan ta bay trempa

Autor: Jonathan "Jeon" Thiel

TEXTO 5

Chuculati no ta haci hende gordo

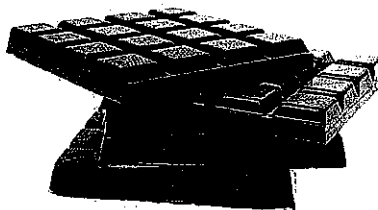
Un ____ (1) ____ di Universidad di Granada a descarta e ____ (2) ____ bieu cu chuculati ta haci hende gordo. Segun e investigacion, e ____ (3) ____ di un consumo halto di chuculati ta, cu e nivel di vet acumula den henter e curpa ta keda bou, independientemente di e dieet cu bo ta sigui y di e cantidad di ____ (4) ____ fisico cu bo ta haci.

Pa yega na e conclusion aki e cientificonan a analisa e comportacion di casi 1500 ____ (5) ____ entre 12 y 17 aña cu a come chuculati y a crusa e datonan di e investigacion aki cu e indice di e masa corporal (BMI), e porcentahe di vet corporal y e omtrek di e cintura. E cientificonan por a comproba cu e resultadonan obteni tabata ____ (6) ____ di e sexo, e madurez sexual, e consumo di te of koffie, e edad y incluso e actividad fisico di e ____ (7) ____.

E investigacion completo a contempla tambe entre otro varios medida corporal y un medida obhetivo di actividad fisico. Di eynan e Universidad di Granada a señala cu e estudio aki, kisas ta esun mas amplio y miho controla, cu a realisa te cu awe, ademas di ta e prome investigacion realisa riba e ____ (8) ____ adolescente.

Pa e investigadonan e cantidad modera di chuculati por ta bon, manera cu nan estudio a mostra, pero un consumo ____ (9) ____ por resulta sin duda ____ (10) ____.

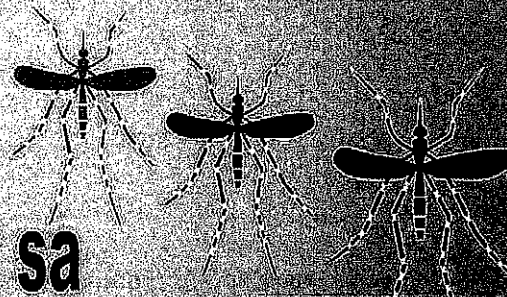
Fuente: Matutino Diario

TEXTO 6

Zika virus: Locual bo mester sa

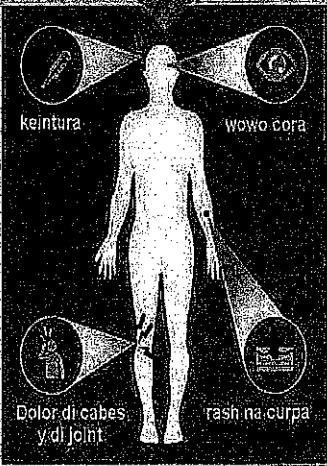
Zika Virus: Locual bo mester sa

Zika ta:

- Un virus cu ta wordo plama door di pica di e sangura Aedes aegypti. E sangura aki ta e mesun cu ta plama e virusnan di Dengue y Chikungunya.
- Un riesgo pa tur hende cu ta biah na e regionnan caminda tin e virus di Zika y despues bin bek Aruba.

Zika por causa

Con pa preveni zika?

- Evitena bo cuero cu blusa manga largo, casaca largo y pachi.
- Uza repelente contra sangura.
- Drumu bou di muskitero.
- Bolter, haci limpi, tapa of tira afo, cualkier obheto cu por retene awa. Haci esaki un bes pa siman.
- Pone screen dilanti bentana y porta pa sangura no idrenta.

Sin criadero, no tin sangura, sin sangura no tin Dengue, ni Chikungunya ni Zika!

Pa mas informacion tuma contacto cu Salubridad Publico na Tel: 5224200 of cu GKMB na tel: 5853325

DESPA

TEXT07

Crab y Cream Cheese Dip

Tempo total pa prepara: 10 min

Tempo total pa traha: 10 min

Rendimento: 3 cup

Nivel: facil

Ingrediente:

- 1 paki (12 ons) di whipped cream cheese
- 2 cuchara di mayonaise
- 1 cuchara di Worcestershire sauce
- ½ cuchara di juice di lamunchi
- ¼ cuchara chikito di sason
- ¼ cuchara chikito di salo
- peper na smaak
- 1 (6 ons) bleki di crabmeat
- 2 promenton grandi

Preparacion:

Mescla tur ingrediente den un conchi menos e promentonnan.

Presentacion:

1. Laba e promentonnan.
2. Corta un pida ariba pa por haci e paden di e promenton ful limpi.
3. Yena e promentonnan cu e dip di crab.
4. Por strooi na gusto un tiki siboyo Chines riba dje.

Ta recomenda pa sirbi e dip cu: cracker, chips, selder of wortel chikito.

Fuente: www.foodnetwork.com

Elmar – Interupcion di coriente

Interupcion di coriente

En conexion cu trabou necesario, lo tin interupcion di coriente den e siguiente barionan:

- Seroe Preto (parcialmente)
- Weg Seroe Preto (parcialmente)
- Caya Jose Geermen (parcialmente)
- Kockstraat

Fecha di interupcion: 17 di juni 2016

Orario di interupcion: 8:30 am – 11:30 am

Examen
Mavo
2016

Prome periodo
Fecha: diaranson 25 di mei
Ora: 7:30 pa 10:00

PAPIAMENTO

Buki di pregunta

E examen di Papiamento 2016 pa MAVO ta consisti di:

- buki di texto
- buki di pregunta
- buki di contesta

E examen aki tin **60** pregunta y por haya **80** punto maximo.

E buki di pregunta aki tin 9 pagina.

Dilanti di cada pregunta ta duna e cantidad di punto cu por haya pa e contesta corecto.

INSTRUCCION

- Por haci uzo di diccionario ora di traha e examen.
- Ta prohibi pa uza whiteout of tape di coreccion.
- Marca un strepi door di e contesta incorrecto of pon'e entre parenthesis.

■ **Pregunta di scogencia multipel**

Marca un circulo rond di e letter cu ta pertenece na e contesta corecto.

□ **Pregunta habri**

No duna mas contesta cu e cantidad pidi. Si ta pidi por ehempel dos, duna solamente dos y no mas. Por haya punto pa solamente e prome dos contestanan.

TEXTO 1 Kico ta un vegetariano?

- 1p ☐ 1. E introduccion ta cuminsa cu e palabra _____ y caba cu e palabra _____.
- 1p ☐ 2. Cuanto subtitulo e texto aki tin?
- 2p ☐ 3. Cua ta e dos ponencianan cu nan ta referi na dje den regel 4?
- 2p ☐ 4. Kico ta e diferencia entre e lacto vegetariano y e ovo vegetariano?
- 1p ■ 5. Di ki forma alinea 2 ta relaciona cu alinea 1?
A Alinea 2 ta duna un aclaracion.
B Alinea 2 ta forma un contraste cu alinea 1.
C Alinea 2 ta menciona e consecuencia.
D Alinea 2 ta duna un ehempel.
- 1p ■ 6. Pisca vet ta contene omega 3 y esaki ta trece problema cardiovascular.
A Corecto
B Incorecto
- 1p ■ 7. Aki ta sigui dos ponencia. Scoge e contesta corecto.
A Fanatico di cuminda curu no ta cushina berdura pa no perde e balor nutritivo.
B Frutariano ta persona cu ta come solamente fruta.

A A cu B ta corecto.
B A ta corecto, B ta incorecto.
C A cu B ta incorecto.
D A ta incorecto, B ta corecto.
- 1p ☐ 8. Kico ta meta di e subtitulo "Veganismo"?
- 4p ☐ 9. Menciona tur e sortonan di vegetariano menciona den e texto.
- 3p ☐ 10. Duna un sinonimo di e siguiente palabranan. Busca esakinan den alinea 6.
A gosa
B bentaha
C evita
- 1p ■ 11. Aki ta sigui dos ponencia. Scoge e contesta corecto.
A Vitamina A y E ta antioxidante cu ta yuda preveni cancer.
B Un frutariano ta haya den su nutricion hopi vitamina A y E.

A A cu B ta corecto.
B A ta corecto, B ta incorecto.
C A cu B ta incorecto.
D A ta incorecto, B ta corecto.

- 1p ■ 12. Con e ser femenino por evita deficiencia di hero durante su ciclo mensual?
- A Door di come mas producto di soya, producto cu menos vitamina C, mas bonchi y webo.
 - B Door di come producto cu mas vitamina C, menos bonchi y webo of tuma multivitamina cu ta contene hero.
 - C Door di come mas bonchi y webo of tuma multivitamina cu ta contene hero.
 - D Door di tuma multivitamina cu no ta contene hero, come mas webo y mas producto di soya.
- 1p ■ 13. Kico ta e relacion entre alinea 6 y alinea 7?
- A Alinea 6 y 7 ta forma hunto un enumeracion.
 - B Alinea 7 ta menciona un consecuencia di loke a bisa den alinea 6.
 - C Alinea 7 ta reforsa contenido di alinea 6.
 - D Alinea 6 y 7 ta duna un contradiccion.
- 1p ■ 14. E ultimo alinea ta un ...
- A ehempel
 - B conclusion
 - C recomendacion
 - D advertencia
- 1p ■ 15. Kico ta e meta comunicativo di e texto?
- A persuadi
 - B apela
 - C entretene
 - D informa
- 1p □ 16. For di unda a saca e texto?

TEXTO 2 Lilly Singh

Corecto of incorreto?

- 1p ■ 17. Na januari 2016 por bisa cu a wak Lilly su videonan ya mas di 1 biyon di biaha.
- 1p ■ 18. Ontario, caminda Lilly a nace, ta keda na Scarborough, Canada.
- 1p ■ 19. Lilly su mayornan tambe a nace na Canada.
- 1p ■ 20. Lilly a bishita India varios biaha, cual a yud'e forma un laso fuerte cu su herencia Punjabi.
- 1p ■ 21. Lilly tabata sufri di depresion prome cu el a cuminsa su estudio di bachelor di psicologia, p'esey el a cuminsa traha video riba YouTube.
- 1p ■ 22. Lilly Singh tin tres canal riba YouTube.
- 1p ■ 23. Durante su infancia e tabatin un renchi den forma di S cu tabata representa "Superwoman", cual a bira despues su seudonimo.
- 1p ■ 24. Segun Lilly, hende ta keha di con e chicknan ta prepara.
- 1p ■ 25. "Unicorn Island" ta bende paña basa riba e personalidad di Lilly Singh.
- 1p ■ 26. Lilly a canta cu Humble The Poet y Sick Kick.
- 1p ■ 27. Como actriz el a actua tambe den e drama di Bollywood "Gulaab Gang".
- 1p ■ 28. "SuperwomanVlogs" a keda na #39 riba lista di New Media Rockstars Top 100 di canalnan di YouTube.
- 1p ■ 29. Lilly su tour, "A trip to Unicorn Island", cu a bishita India, Australia, Hong Kong, Singapore, UK, Dubai, Canada y Merca, a termina den luna di maart di 2015.
- 1p ■ 30. Segun Revista People nos mester tene Lilly Singh na bista.
- 1p ■ 31. E unico premio cu Lilly a gana na 2015 ta esun di MTV Fandom Awards como e "Superstrea Social di Aña".

TEXTO 3 WiFi ta mata nos poco poco

- 1p □ 32. Kico nan kiermen cu "WiFi ta mata nos poco poco"?
Cita e frase for di e texto cu ta splica esaki.
- 1p □ 33. Na kico e palabra "esaki" den regel 3 ta referi?
- 1p □ 34. Na kico e palabra "nan" den regel 3 ta referi?
- 2p □ 35. *E companianan cu a traha nan, a mara cierto instruccion na e servicionan aki pa evita cu nan ta haci daño na nos salud. (regel 3-4)*
Menciona dos di e instruccionnan aki.
- 1p ■ 36. Aki ta sigui dos ponencia. Scoge e contesta corecto.
A E ondanan electromagnetico ta interferi den e crecimiento di hende y mata.
B Nos no tin mucho conocimiento di computer, telefon y tablet.

A A cu B ta corecto.
B A ta corecto, B ta incorrecto.
C A cu B ta incorrecto.
D A ta incorrecto, B ta corecto.
- 5p □ 37. Busca un sinonimo cu ta coresponde na e siguiente palabranan den e texto.
A continuo
B dificultad
C pisa
D cuida
E consejo
- 1p ■ 38. Kico ta e meta comunicativo di e texto?
A instructivo
B informativo
C apelativo
D recreativo

TEXTO 4 Dushi bida

- 1p ■ 39. E texto "Dushi Bida" ta contene ...
A opinion, reflexion y deseo.
B reflexion, recomendacion y disgusto.
C opinion, deseo y frustracion.
D deseo, recomendacion y alivio.
- 1p □ 40. "M'a saca man yud'e,..."
Na ken of kico ta referi cu "e" den e parti di frase aki?
- 1p □ 41. Kico no ta normal pa e narado di poema?
- 1p ■ 42. Den strofa 3 tin e siguiente frase: "Pero ainda nos ta keha, ainda nos ta fiesta ora cos ta preta". E frasenan aki tin un relacion ...
A di contraste
B enumerativo
C condicional
D comparativo
- 1p ■ 43. E personahe den e poema aki ta biba na ...
A Aruba
B Hulanda
C Merca
D Corsou
- 1p ■ 44. Kico ta funcion di "Ay ay ay" den e diferente versionan?
E ta expresa un sentimento di ...
A dolor
B ironia
C satisfaccion
D asombro
- 1p ■ 45. Den ki temporada di aña e acontecimiento aki a tuma luga?
A zomer
B lente
C herfst
D winter
- 1p □ 46. "Paso net e bonnan ta bay trempa"
Na kennan of kiconan ta referi cu "e bonnan" den e parti di frase aki?

TEXTO 5 Chuculati no ta haci hende gordo

- 5p □ 47. Tarea: Yena e palabranan corecto den e partinan habri den e texto. Scoce for di e 10 palabranan akibou.

poblacion
ehercicio
independiente
estudio
excesivo
adolescente
perhudicial
creencia
resultado
participantenan

TEXTO 6 Zika

- 1p ■ 48. Aki ta sigui dos ponencia. Scoce e contesta corecto.

A E sangura *Aedes aegypti* ta plama e bacteria di Dengue, Chikungunya y Zika.
B Ora hende bin bek Aruba for di e regionnan caminda tin Zika, nan ta trece Zika bek cu nan.

A A cu B ta corecto.
B A ta corecto, B ta incorreto.
C A cu B ta incorreto.
D A ta incorreto, B ta corecto.

- 1p ■ 49. Con bo por preveni Zika?

A Proteha bo cuero cu blusa largo, carson largo, pechi y uza repelente contra sangura.
B Pone screen dilanti bentana y porta, uza repelente contra sangura y drumi bou di muskitero.
C Cada pasa un siman bolter, haci limpi, tapa of tira afo cualkier obheto cu por retene awa.
D Pone screen dilanti bentana y porta pa sangura no sali y drumi bou muskitero cu blusa manga largo bisti.

- 4p □ 50. Menciona e sintomanan di Zika.

- 1p ■ 51. E texto aki ta un ...

A aviso
B advertencia
C propaganda
D notificacion

TEXTO 5 Chuculati no ta haci hende gordo

- 5p □ 47. Tarea: Yena e palabranan corecto den e partinan habri den e texto. Scoge for di e 10 palabranan akibou.

poblacion
ehercicio
independiente
estudio
excesivo
adolescente
perhudicial
creencia
resultado
participantenan

TEXTO 6 Zika

- 1p ■ 48. Aki ta sigui dos ponencia. Scoge e contesta corecto.
- A E sangura Aedes aegypti ta plama e bacteria di Dengue, Chikungunya y Zika.
 - B Ora hende bin bek Aruba for di e regionnan caminda tin Zika, nan ta trece Zika bek cu nan.
- A A cu B ta corecto.
B A ta corecto, B ta incorreto.
C A cu B ta incorreto.
D A ta incorreto, B ta corecto.
- 1p ■ 49. Con bo por preveni Zika?
- A Proteha bo cuero cu blusa largo, carson largo, pechi y uza repelente contra sangura.
 - B Pone screen dilanti bentana y porta, uza repelente contra sangura y drumi bou di muskitero.
 - C Cada pasa un siman bolter, haci limpi, tapa of tira afo cualkier obheto cu por retene awa.
 - D Pone screen dilanti bentana y porta pa sangura no sali y drumi bou muskitero cu blusa manga largo bisti.
- 4p □ 50. Menciona e sintomanan di Zika.
- 1p ■ 51. E texto aki ta un ...
- A aviso
 - B advertencia
 - C propaganda
 - D notificacion

- 1p ■ 52. Kico ta e meta comunicativo di e texto?
A persuadi
B apela
C instrui
D informa

- 1p □ 53. Ken ta e autor di e texto aki?

TEXTO 7 Crap dip

- 1p ■ 54. Menciona e ingrediente cu mester uza menos cu 1 cuchara di dje pa e receta.
A Juice di lamunchi
B Mayonaise
C Worcestershire sauce
- 2p □ 55. Yena e sinonimo di e siguiente palabranan. Saca e contesta for di e texto.
A componente
B excepto
- 1p ■ 56. E alinea di ingrediente ta un ...
A alinea informativo
B alinea persuasivo
C alinea instructivo
- 1p ■ 57. E ultimo frase ta un ...
A paso importante pa e receta.
B conseho con pa sirbi e dip.
C aviso pa esun cu ta bay traha e receta.
D resumen di e texto.

TEXTO 8 Elmar – Interupcion di coriente

- 1p ■ 58. Kico ta e meta di e texto?
A informa
B persuadi
C activa
- 1p ■ 59. Ki tipo di texto esaki ta?
A aviso
B propaganda
C columna
D carta
- 1p ■ 60. E texto aki tin como grupo meta e trahadonan di Elmar.
A Corecto
B Incorecto

Examen
Mavo

2016

Prome periodo
Fecha: diaranson 25 di mei
Ora: 7:30 pa 10:00

PAPIAMENTO

Buki di contesta

Number di candidato: _____

Number di examen: _____

cantidad
di punto

cifra

E buki di contesta aki ta consisti di 6 pagina.

TEXTO 1 Kico ta un vegetariano?

1p ☐ 1. E introduccion ta cuminsa cu _____ y caba cu _____.

1p ☐ 2. _____

2p ☐ 3. 1. _____

2. _____

2p ☐ 4. _____

1p ☐ 5. A B C D

1p ☐ 6. A B

1p ☐ 7. A B C D

1p ☐ 8. _____

4p ☐ 9. _____

3p ☐ 10. A gosa - _____

B bentaha - _____

C evita - _____

1p ■ 11. A B C D

1p ■ 12. A B C D

1p ■ 13. A B C D

1p ■ 14. A B C D

1p ■ 15. A B C D

1p ☐ 16. _____

TEXTO 2 Lilly Singh

1p ■ 17. O correcto O incorrecto

1p ■ 18. O correcto O incorrecto

1p ■ 19. O correcto O incorrecto

1p ■ 20. O correcto O incorrecto

1p ■ 21. O correcto O incorrecto

1p ■ 22. O correcto O incorrecto

1p ■ 23. O correcto O incorrecto

1p ■ 24. O correcto O incorrecto

1p ■ 25. O correcto O incorrecto

1p ■ 26. O correcto O incorrecto

1p ■ 27. O correcto O incorrecto

- 1p ■ 28. O correcto O incorrecto
- 1p ■ 29. O correcto O incorrecto
- 1p ■ 30. O correcto O incorrecto
- 1p ■ 31. O correcto O incorrecto

TEXTO 3 WiFi ta mata nos poco poco

- 1p □ 32. _____

- 1p □ 33. _____
- 1p □ 34. _____
- 2p □ 35. 1. _____
2. _____
- 1p ■ 36. A B C D
- 5p □ 37. A continuo - _____
B dificultad - _____
C pisa - _____
D cuida - _____
E conseho - _____
- 1p ■ 38. A B C D

TEXTO 4 Dushi bida

1p ■ 39. A B C D

1p □ 40. _____

1p □ 41. _____

1p ■ 42. A B C D

1p ■ 43. A B C D

1p ■ 44. A B C D

1p ■ 45. A B C D

1p □ 46. _____

TEXTO 5 Chuculati no ta haci hende gordo

5p ■ 47. Tarea: Yena e palabranan corecto den e partinan habri den e texto.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

TEXT0 6 Zika

1p ■ 48. A B C D

1p ■ 49. A B C D

4p □ 50. _____

1p ■ 51. A B C D

1p ■ 52. A B C D

1p □ 53. _____

TEXT0 7 Crap dip

1p ■ 54. A B C

2p □ 55. A componente - _____
B excepto - _____

1p ■ 56. A B C

1p ■ 57. A B C D

TEXT0 8 Elmar – Interupcion di corrente

1p ■ 58. A B C

1p ■ 59. A B C D

1p ■ 60. A B

ARUBA

Examen
Mavo

2016

Prome periodo

Fecha: diaranson 25 di mei

Ora: 7:30 pa 10:00

PAPIAMENTO

Buki di instruccion y coreccion

E instruccionnan den e buki aki ta den idioma Hulandes y ta consisti di:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Modelo di coreccion
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2015 - 2016

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels.

Voor de beoordeling zijn de volgende regels van belang:

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator ziet het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

- 1 De examinerator tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten** en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.4 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.5 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
6. Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
7. Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt

hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal scorepunten worden behaald.**

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld.

1. Bij de tekst(en) met vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
2. Bij de samenvatting is het de kandidaat niet toegestaan informatie-elementen in telegramstijl weer te geven. Voor een informatie-element dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend. Voor een informatie-element dat gedeeltelijk in telegramstijl is weergegeven, kan maximaal de helft van het aantal scorepunten worden toegekend.
3. Indien door de kandidaat tussen twee informatie-elementen een aantoonbaar onjuist (onlogisch) verband wordt gelegd, dient voor ten minste één van beide informatie-elementen geen score te worden toegekend.
4. Voor alle open vragen met een maximum aantal woorden geldt: indien een kandidaat een vraag herhaalt alvorens hij/zij tot een antwoord komt, worden de woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het antwoordmodel) niet meegeteld.

NB. Dit is een voorbeeld van vakspecifieke regels voor het vak Nederlands. Voor voorbeelden van vakspecifieke regels voor andere vakken kun je kijken op de site van Examenblad.nl.

4 Modelo di coreccion

pregunta	contesta	punto
	Texto 1: Kico ta un vegetariano	23
1.	E introduccion ta cuminsa cu e palabra Mas y caba cu e palabra tin .	1
2.	7 subtitulo	1
3.	1. Cu un vegetariano no ta come carni, sino lechuga so. 2. Cu un vegetariano ta na un dieet estricto pa baha peso.	2
4.	Cu e lacto vegetariano no ta come webo, pero si producto di lechi y keshi y e ovo vegetariano si ta come webo, pero no producto di lechi y keshi.	2
5.	D Alinea 2 ta duna un ehempel.	1
6.	B incorrecto	1
7.	B A ta corecto, B ta incorrecto	1
8.	E ta bisa bo cu den e siguiente parti/alinea lo splica kico ta veganismo.	1
9.	<div> 1. Lacto-ovo vegetariano 2. Lacto vegetariano 3. Ovo vegetariano 4. Fanatico di cuminda curu/"Raw-food fanatics" 5. Pollotariano 6. Frutariano 7. Pescatariano 8. Veganismo </div> <div> 8 bon ⇒ 4 punto 7 of 6 bon ⇒ 3 punto 5 of 4 bon ⇒ 2 punto 3 of 2 bon ⇒ 1 punto 1 of 0 bon ⇒ 0 punto </div>	4
10.	A gosa - disfruta B bentaha - beneficio C evita - preveni	3

11.	D A ta incorrecto, B ta correcto	1
12.	C Door di come mas bonchi y webo of tuma multivitamina cu ta contene hero.	1
13.	D Alinea 6 y 7 ta duna un contradiccion.	1
14.	C recomendacion	1
15.	D informa	1
16.	For di Pulso.	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 2: Lilly Singh	15
17.	corecto	1
18.	incorrecto	1
19.	incorrecto	1
20.	corecto	1
21.	incorrecto	1
22.	incorrecto	1
23.	incorrecto	1
24.	corecto	1
25.	incorrecto	1
26.	corecto	1
27.	incorrecto	1
28.	incorrecto	1
29.	incorrecto	1
30.	corecto	1
31.	incorrecto	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 3: WiFi ta mata nos poco poco	12
32.	Cu tempo, e señalnan aki lo haci daño na nos curpa.	1
33.	WiFi / conexion sin waya	1
34.	Telefon mobil	1
35.	Dos di e siguiente cuatro contestanan ta posibel. - Desconecta e programanan di WiFi prome cu drumi - Paga e WiFi ora cu e no ta den uzo - Reemplasa telefon sin kabel pa telefon cu kabel - Evita router den cushina y camber	2
36.	B A ta corecto, B ta incorreto	1
37.	A continuo - <i>cronico</i> B dificultad - <i>problema</i> C pisa - <i>fuerte</i> D cuida - <i>proteha</i> E consejo - <i>recomendacion</i>	5
38.	C apelativo	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 4: Dushi bida	8
39.	A opinion, reflexion y deseo	1
40.	un homber	1
41.	M'a saca man yud'e, m'a pidi Dios pa e drama bendicion	1
42.	A di contraste	1
43.	B Hulanda	1
44.	C satisfaccion	1
45.	D winter	1
46.	e cosnan di mas bunita	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 5: Chuculati no ta haci hende gordo	5
47.	<div> <ol style="list-style-type: none"> estudio creencia resultado ehercicio adolescente independiente participantenan poblacion excesivo perhudicial </div> <div> <p>10 bon ⇒ 5 punto</p> <p>9 of 8 bon ⇒ 4 punto</p> <p>7 of 6 bon ⇒ 3 punto</p> <p>5 of 4 bon ⇒ 2 punto</p> <p>3 of 2 bon ⇒ 1 punto</p> <p>1 of 0 bon ⇒ 0 punto</p> </div>	5

pregunta	contesta	punto
	Texto 6: Zika	9
48.	C A cu B ta incorrecto	1
49.	B Pone screen dilanti bentana y porta, uza repelente contra sangura y drumi bou di muskitero.	1
50.	- Keintura - Wowo cora - Dolor di cabes y di joint - Rash na curpa	4
51.	A aviso	1
52.	B apela	1
53.	DESPA	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 7: Crab dip	5
54.	A Juice di lamunchi	1
55.	A componente - <i>ingrediente</i> B excepto - <i>menos</i>	2
56.	A Alinea informativo	1
57.	B conseho con pa sirbi e dip	1

pregunta	contesta	punto
	Texto 8: Elmar – Interupcion di coriente	3
58.	A Informa	1
59.	A aviso	1
60.	B Incorrecto	1

5 Inzenden scores

De examiner verwerkt **na de eerste correctie** de scores van **alle kandidaten** in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examiner mailt dit ingevulde **voorlopige scoreblad**, nog **voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd**, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examiner het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**. Na vaststelling **ontvangen de directeuren van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

6 Bronvermeldingen

Zie boekje "Lay-out" 2016 van EBA